

DOKUMENTATION

PÅ FLUGT

FØRSTE DEL

Af Anette Eklund Hansen og Dorte Ellesøe Hansen

Strømme af mennesker på flugt fra krige, konflikter og forfølgelser i deres hjemlande er ikke noget nyt fænomen. Det har foregået i århundreder – også med Danmark som mål. På de følgende sider vises i tekst og billeder eksempler på, hvordan danskere i det 20. og 21. århundrede på forskellig vis har hjulpet mennesker i nød.

Syriske flygtninge 2015

Stramningerne af dansk asyllovgivning i 2015, indførte nye fattigdomsydelser for flygtninge, dårligere muligheder for at få forfulgte ægtefæller og børn til landet og planer om at konfiskere smykker og værdigenstande fra

Folkevandring for flygtninge den 6. oktober 2015 arrangeret af "Velkomstkomiteen".

Tekst og foto til Syriske flygtninge 2015 Knud Holt Nielsen

Udvalg af håndlavede mødetegn til firmaskovture i 1950'erne. Malerfirma H. Friedmann & Søn blev grundlagt af den polske flygtning og maler Feival Friedmann (F.F.) i 1915. Familien Friedmann måtte i 1943 flygte igen denne gang til Sverige. (Kunstner: David Brandt)

Litteratur:

- Søren Kolstrup: *Polske stemmer*, 2010
- Henrik Lund: *Flygtninge og indvandrere 1850-1980*, 2000
- Morten Thing: *Jøder og kommunister i København 1917-1945*. – i: *Årbog 2009 / Arbejdermuseet & ABA*

flygtninge. Dette førte sammen med en forstærket flygtningestrøm fra borgerkrigen i Syrien til et enormt opsving af bredt folkeligt solidaritetsarbejde. Mens billeder af druknede flygtningebørn på Europas strande ramte de danske medier, kunne man pludselig opleve flygtninge vandre på danske motorveje i håb om at nå til Sverige og få asyl. Over 100.000 danskere fra hele landet tilsluttede sig i 2015 bevægelsen “Venligboerne”, der hjalp flygtninge lokalt med alt fra at skaffe tøj og møbler til sprogundervisning og kontakt til danskere. En bred vifte af andre grupper hjalp flygtninge med at komme videre til Sverige eller organiserede happenings og protestaktioner. Den 12. september demonstrerede over 40.000 i København, Aarhus, Odense, Aalborg og Padborg under overskriften “Welcome to Denmark”, og igen den 6. oktober gik op mod 25.000 i folkevandring i København for en ordentlig behandling af flygtninge.

Polske jøder i 1910'erne

Den politiske og etniske forfølgelse af jøderne i Rusland, Litauen og det besatte Russisk Polen medførte stor fattigdom efterfulgt af massiv udvandring. Mellem 1881-1914 udvandrede 2 millioner. 10.000-12.000 immigranter havde på et eller andet tidspunkt mellem 1906-1916 boet i København. Mange kom fra industribyen Lodz i Russisk Polen og var fattige ufaglærte arbejdere, skræddere, vævere og skomagere. Mosaik Trossamfund stod for understøttelsen, som kunne hentes i Den Jødiske Hjælpekomité's Kontor. Levede drømmen om at komme til England el. USA, var der hjælp at hente til billetten. Byens jødiske

borgerskab frygtede de alt for mange nye, og ønskede at dæmpe tilstrømningen. Tilflytterne dannede faglige klubber og lånekasser, børnehaver, teater- og musikensembler og politisk samledes indvandrerne i det socialistiske "Bund". Godt 3000 russiske og polske jøder endte med at slå sig ned i København.

1930'erne – politiske flygtninge fra Hitlers Tyskland

Efter nazisternes magtovertagelse i Tyskland i 1933 flygtede op mod ½ million tyskere fra diktaturet. Det var jøder, medlemmer af arbejderbevægelsens politiske og faglige organisationer og intellektuelle og kunstnere. Et mindre antal tog ophold i Danmark. I 1934 var der ca. 800 og i 1940 ca. 1600. Den socialdemokratisk – radikale regering førte en meget restriktiv flygtningepolitik. Flygtninge fik en midlertidig opholdstilladelse, men det var meget svært at få en arbejdstilladelse. Derudover måtte flygtningene ikke deltage i politiske aktiviteter. Dette satte flygtningene i en særdeles svær situation både mht. at skaffe de mest basale livsfornödenheder og lediggangen uden kontakt til det danske samfundsliv. De var derfor meget afhængige af hjælpeorganisationer, der rettede sig mod de forskellige grupper af flygtninge.

Emigranthjemmet på Rådhuspladsen var et kulturelt værested, der åbnede i november 1936. Formålet var at skabe et samlingssted, hvor

Fotomontage, der viser formålet med Emigranthjemmet.

Litteratur:

· Hans Uwe Petersen, Emigranthjemmet på www.Arbejdermuseet.dk > artikler > arbejderhistorie · Hans Uwe Petersen, Flygtninge fra Hitler-Tyskland. En indføring i eksilforskningen, *Historisk Tidsskrift*, bd.85, hft.2, s 258-289, 1985.)

Litteratur til s. 134:

· Kay Lundgreen-Nielsen: *Tro eller blendværk*, 2001
· Dorte Ellesøe Hansen: Niños de la guerra. – i: *Årbog 2008* /Arbejdermuseet & ABA

“Matteotti-Fondens” lille plakat var af pap og nem at hænge op på de parti- og fagforeningskontorer, hvorfra Spaniensmærket blev solgt. Kampagnen “Spanien lider nød” begyndte i 1937 og solget fortsatte langt ind i 1938 ved særlige Spaniens-arrangementer.

flygtninge uanset livsanskuelse, stand og race kunne samles trygt og frit og få adgang til at læse aviser, bøger og mødes med ligesindede. Der blev endvidere holdt sprogkurser og kulturelle arrangementer. Emigranthjemmet fungerede i de første år med et bredt humanitært og kulturelt sigte med støtte fra de fleste eksilgrupper.

Spanske flygtningebørn

“Den spanske borgerkrig” var i 1936 begyndt som et militært oprør mod den demokratisk valgte centrum-venstre regering. Krigen sluttede i 1939 med oprørens fuldstændige sejr under ledelse af fascistene Francisco Franco. Kampene drev store flygtningestrømme foran sig, og nøden var katastrofal. I Danmark indsamlede den socialdemokratiske “Matteotti-Fonden” og den borgerlige “Den danske Landsindsamling til Hjælp for

nødlidende spanske Kvinder og Børn” midler til forsendelse af mad og tøj til udenlandske børnelejre. Officielt bad den spanske regering Danmark om også at modtage flygtninge og der blev dannet en ny bredt sammensat komite “Komiteen til spanske Børns Ophold i Danmark”. Børnene skulle samles i en lejr, men for 50 kr. om måneden kunne private og foreninger blive “plejeforældre”. Justitsministeriet gav opholdstilladelse, og under stor folkelig bevågenhed og heftig politisk debat ankom i september 1937 ca. 100 drenge og piger til landet. Efter et år gik rejsen tilbage til Frankrig, men støtten fortsatte til 1. april 1940.

